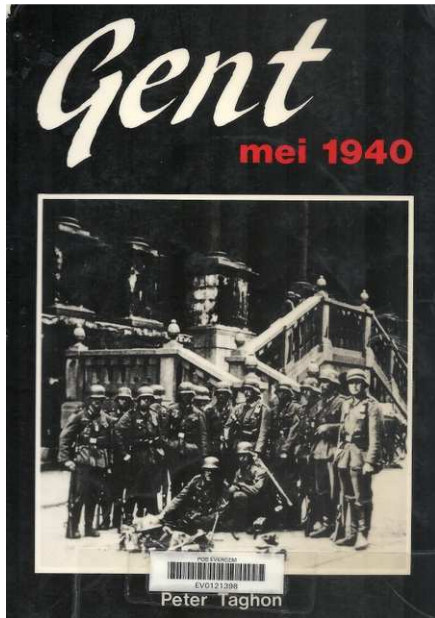

GENT MEI 1940

Auteur: Peter Tagon Dagboek

Uitgeverij: Historica Gent D/1986/3555/1

Dit boek brengt het uitvoerig relaas over de zo omstrede gebeurtenissen van mei 1940 te Gent. Het belang van de gebeurtenissen is groot, te meer daar in de mist van de oorlog deze feiten bij gebrek aan gegevens verkeerd werden beoordeeld. De auteur kon voor dit boek beschikken over heel wat nooit tevoren gebruikte dagboeken, verslagen, getuigenissen en archieven. Dit leidde tot een aantal opmerkelijke vaststellingen.

In dit boek vindt de lezer onder meer het getuigenis van de jonge Duitse onderhandelaar, Lt. Schönerberger, die op het Belgische G.H.K. over de vreedzame bezetting van de stad onderhandelde. Verder wordt er een antwoord gegeven op de vragen of de Gentse schepenen de Duitsers tegemoet reden, of zij de stad overgegeven hebben en op de vraag wat het aandeel van Majoor Imschoot en van de Gentse stadspolitie bij dit alles was. De klemtoon van het boek ligt duidelijk op het militair aspect van de bezetting van de stad. Het dagelijks leven werd noodgedwongen beknopter weergegeven, een aantal getuigenissen scheppen een sfeerbeeld. In een korte bijdrage werd gewezen op de parallellen met de bezetting van Gent in 1914.

Het boek bevat talloze getuigenissen van Belgische en Duitse oudgedienden, wat de authenticiteit van het relaas verhoogt. De tekst is rijk geïllustreerd met een groot aantal dokumenten en meer dan 160 voor het grootste deel tot op heden ongekennde foto's. Negen kaarten, waarvan er één een reproductie is van een door Gen. Van Overstraeten persoonlijk ondertekend dokument, verduidelijken de tekst.

In de bijlagen werden onder meer een lijst van de burgerlijke slachtoffers, het officiële verslag van het stadsbestuur en van de bevelhebber van de Duitse verkenningsseenheid opgenomen. De specialisten zullen hun hartje kunnen ophalen aan de vergelijking van de geplande sterkte van het Belgische Leger, dat te Gent werd opgesteld en — als het erop aankomt — zijn reële macht...

Verantwoording

Er bestaat tegenwoordig een grote interesse voor de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog. Het literatuuraanbod op dit vlak is groot en verscheiden, het epos van de 18-daagse veldtocht, van D-Day en van het Ardennen-offensief is gemeengoed geworden.

Toch zijn al deze publikaties eerder algemeen en vulgariserend. Inlichtingen over de gebeurtenissen in je geboortestad zijn in dergelijke werken dan ook bijzonder schaars en bevredigen een nieuwsgierige lezer geenszins. Wanneer men zoals de auteur door deze plaatselijke geschiedenis gepassioneerd is, blijft geen andere mogelijkheid over dan zelf een speurtocht in het verleden te ondernemen.

Dergelijk onderzoek is zeker geen sinecure, de moeilijkheden die men als leek dient te overwinnen zijn groot, de argwaan enorm. Het werken in een grote stad als Gent vergemakkelijkt deze opgave zeker niet. Heel wat inwoners zijn in de voorbije jaren verhuisd of gestorven, zij die gebleven zijn, kennen mekaar veelal niet meer. Om mogelijke ooggetuigen terug te vinden dient alzo steeds beroep gedaan op de inlichtingen van de Bevolkingsdienst.

Als amateur beschikt men niet over enige subsidie; voor alle verplaatsingen in binnen- en buitenland, voor het vergroten van foto's en het reproduceren van documenten is men op eigen fondsen aangewezen.

Zo'n geschiedschrijving is bovendien een delicate onderneming. Alhoewel reeds 45 jaren verstreken zijn, staan veel getuigen nog altijd tamelijk dicht bij de feiten.

In het ingewikkelde geheel van gebeurtenissen is het lastig en gevaarlijk een poging te ondernemen om het bijkomstige van het wezenlijke te scheiden.

Het belang van de beschreven gebeurtenissen is groot, te meer daar in de mist van de oorlog deze feiten verkeerd werden beoordeeld bij gebrek aan inlichtingen. Niet voor niks behoren de gebeurtenissen te Gent tot de meest omstreden passages van de 18-daagse veldtocht. Sommige deelnemers aan deze veldtocht werden door de oorlogsomstandigheden erg beïnvloed en hebben gewankeld door de druk van de sterke spanningen en ontroeringen van het slagveld.

Anderen leven nog, maar kunnen zich gekwetst voelen in hun eer en belangen. Sommige officieren en ambtenaren bekleedden na de oorlog hoge posten. Anderen werden voor de Krijgsraad ter verantwoording geroepen. Velen begrijpen niet, dat ook uit deze begane vergissingen heel wat geleerd kan worden en zijn tegenstanders van een waarheidsgetrouw en objectief verhaal. Ze menen dat minder fraaie pagina's uit de geschiedenis nu eenmaal beter overgeslagen worden.

Zo komt men echter geen stap verder en blijven de heldendaden van de enen verborgen omwille van de fouten van anderen. Terecht schreef Generaal Wanty reeds in 1946: „Het is wegens die incidenten dat een mantel van stilzwijgen werd geworpen over de gebeurtenissen van mei 1940. Wij van onze

kant zijn echter van oordeel dat verder stilzwijgen zou beletten eer te laten toekomen aan die mannen, die hun plicht deden in de moeilijkste omstandigheden...". Gelukkig konden we rekenen op de daadwerkelijke steun van een paar eminente navorsers, zoals Prof. Dr. Jan Frans Verbruggen en de Heer Jacques De Vos. Zij verschaften ons de elementaire bouwstenen van wat later deze uitgebreide studie zou worden. De waarde van hun informatie was dan ook onschatbaar.

Na de uitdrukkelijke toestemming van de betrokken overheden konden we de rijke archieven aan het Centrum voor Historische Dokumentatie van de Strijdkrachten, van het Stadsarchief te Gent en van het Belgisch Militair Gerecht consulteren. Het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog te Brussel en het Bundesmilitärarchiv te Freiburg stelden hun verzameling documenten tot onze beschikking. Dank zij de bereidwillige samenwerking van prof. Dr. Marcel Storme, konden we ook heel wat gegevens putten uit het rijke archief van wijlen waarnemend burgemeester Jules Storme. De inhoud van deze archieven vormden de basis van het boek dat aan de lezer voorligt.

Deze gegevens werden aangevuld met getuigenissen van een aantal Belgische en Duitse oudgedienden. Zij geven dit boek een zekere authenticiteit en brachten bovendien een paar opmerkelijke vaststellingen aan het licht.

Een onderhoud ter plaatse verduidelijkte de duistere punten en zorgde voor een levendige en getrouwe beschrijving van de feiten. Toch zijn deze gebeurtenissen reeds 45 jaar voorbij en ook het beste geheugen begint te falen. Het was dus hoog tijd om de leemten in de bestaande documenten aan te vullen, zoniet gingen deze getuigenissen voorgoed verloren.

Onder de hier gebruikte bronnen bevinden zich uitstekende getuigenissen van deelnemers die onmiddellijk na de feiten hun bevindingen neerschreven en niet gewacht hebben tot de kleine bijzonderheden vergeten waren. Meestal worden dergelijke documenten door de betrokkenen zelf bewaard, waardoor ze in de geciteerde archieven dan ook doorgaans niet gekend zijn.

Het boek waarin dit alles resulteerde wil zeker niet voor eens en altijd de gebeurtenissen in Gent vastleggen. Er blijven nog heel wat onopgeloste vragen. Toch menen we in dit boek een goed beeld gebracht te hebben van wat zich in onze stad afgespeeld heeft. Omwille van plaatsgebrek werd hoofzakelijk de klemtoon gelegd op het militaire aspect en op het optreden van het schepencollege. Het dagelijkse leven in de stad werd noodgedwongen heel wat beknopter weergegeven. Toch hebben we geprobeerd door een aantal getuigenissen een sfeerbeeld te scheppen.

Dat dit alles uiteindelijk in een boek verwerkt is geworden, is alleen het resultaat van onze ware passie voor de geschiedenis. Waarom onze keuze op de omstreden gebeurtenissen te Gent viel, kan alleen verklaard worden door het feit dat we er geboren zijn en dat we er opgroeiden. Oorspronkelijk probeerden we ons persoonlijk te documenteren en we hadden zeker niet de intentie de geschiedenis van de meidagen van 1940 te Gent te boek te stellen. Na 4 jaar ononderbroken speuren hadden we echter een zo omvangrijke documentatie verzameld dat we vonden dat die niet in onze opbergmappen kon blijven zitten.

De auteur.

De burgemeester werd op de hoogte gebracht en besloot met de gekwetste Duitser en de Amerikaanse Vice-consul naar Gen. von Böhn te rijden, om het gebeurde uit te leggen. Gen. von Böhn dacht dat burgers op zijn soldaten geschoten hadden en dreigde de stad te laten beschieten. Vice-consul Van Hee, die van het voorval getuige beweerde te zijn, kon de Duitse bevelhebber overtuigen. Toch sleepten de besprekingen meer dan drie uur aan. In de stad was de spanning te snijden. Toen de burgemeester rond 17 uur toch terugkeerde werd hij dan ook uitbundig toegejuicht.

Een kleine maand verliep zonder dat de stad bezet werd. Op 9, 10 en 11 oktober vonden te Melle weer zware gevechten plaats. In Gent was men er van overtuigd dat de bezetting nu niet lang meer kon uitblijven. In de morgen van 12 oktober was het zover: een tiental Duitsers te paard en per fiets kwamen via de Dampoort de stad binnen. Ze werden op het stadhuis door het schepencollege ontvangen. Een half uur later kwamen 2 Duitse officieren langs de Brusselsesteenweg naar het stadhuis gereden en begonnen er onderhandelingen met het schepencollege.

Omstreeks 11 uur kwam ook Gen. von Beseler naar het stadhuis. Hij deelde de schepenen mee, de stad nog dezelfde dag te willen bezetten. Om de rust te handhaven, nam hij zes gijzelaars die bij de geringste vijandelijkheden van de bevolking neergeschoten zouden worden. De gijzelaars waren de socialisten Edward Anseele en Emiel Coppieters en de schepenen De Weerdt, Vander Stegen, Casier en Siffer¹. Daarop overhandigde een Duits officier een aantal affiches, die in de stad aangeplakt moesten worden. Op het stadhuis werd de Duitse vlag gehesen.

Rond 14 uur rukten de Duitse troepen Gent binnen, voorop gingen twee muziekkorpsen, daarna kwamen de infanterie, de ruiters en de artillerie. Niettegenstaande de pers het volk aangemaand had binnen te blijven, stonden de straten vol nieuwsgierige burgers. Enkele uren later schouwde Gen. von Beseler zijn troepen.

In de volgende bladzijden zal de lezer kunnen vaststellen hoe ongeveer alle belangrijke gebeurtenissen van 1914 zich in één of andere vorm in 1940 herhaalden. We denken hier onder andere aan de onderhandelingen van het schepencollege met Duitse officieren en met een Duits generaal, aan de vreedzame bezetting van de stad, aan het pogen de gemoederen van de burgers te kalmeren door middel van affiches, aan het door de Duitsers als gijzelaar nemen van schepenen, aan de Duitse bedreigingen de stad te beschieten, aan hun intocht langs de Dampoort en de Brusselsepoort, aan het optreden van één enkele Belgische officier die de vreedzame bezetting van de stad bijna onmogelijk maakte en aan het hijsen van de Duitse vlag op het stadhuis.

¹ Het lijkt ons bijzonder interessant erop te wijzen dat de Heer Alfred Vander Stegen, in 1914 gemeenteraadslid en in 1940 burgemeester, zich onder de gijzelaars bevond. Is dit de reden waarom hij in 1940 vroegtijdig de stad verliet?

Volkstoeloop aan het stadhuis in 1914. (Collecties Koninklijk Legermuseum, Brussel).